

Данијела Ђоровић¹
Филозофски факултет
Милица Мирић
Фармацеутски Факултет
Београд

UDK 378.147:811

ID 181663756

Оригинални научни рад

НВ.ЛХ 1.2011.

Примљен: 26. V 2010.

ЈЕЗИЧКЕ ПОТРЕБЕ СТУДЕНАТА НЕФИЛОЛОШКЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ САГЛЕДАНЕ КРОЗ ИСКУСТВА НАСТАВНИКА СТРУЧНИХ ПРЕДМЕТА

Апстракт *Језик струке је лингвистички подсистем који се служи терминолошким и другим лингвистичким средствима и тежи недвосмислености комуникације у неком стручном/научном домену. Настава страног језика струке на универзитетском нивоу сматра се интегралним делом образовања сваког припадника академске заједнице. Приликом израде планова и програма језика струке требало би јасно идентификовати и прецизно формулисати очекиване циљеве наставе. Искуства наставника стручних предмета у учењу и коришћењу страног језика струке могу пружити бољи увид у реалне потребе студената и помоћи успешнијем планирању и програмирању наставе. Нажалост, наставници стручних предмета и наставници страног језика струке често не сарађују. Овај рад је покушај да се, истраживањем личног искуства наставника стручних предмета на Универзитету у Београду, испита која су језичка знања и вештине најважније за једног стручњака нефилолошке оријентације. Савремени курикулум језика струке требало би да укључи и овај аспект анализе потреба.*

Кључне речи: *језик струке, универзитетска настава, искуства наставника стручних предмета, студенти, наставници страног језика*

LINGUISTIC NEEDS OF STUDENTS OF NON-PHILOLOGICAL ORIENTATION VIEWED THROUGH SUBJECT TEACHERS' EXPERIENCES

Abstract *Language for Specific Purposes (LSP) is a linguistic subsystem which uses terminological and other linguistic resources, and tends to avoid ambiguity in communication in scientific/professional domains. Teaching and learning Foreign Language for Specific Purposes (FLSP) is considered an integral part of education of members of academic community. The FLSP curriculum should identify clearly and formulate precisely the aims and expected outcomes. The subject teachers' experiences in learning and using LSP can offer a valuable insight into real students' needs and enhance curricular planning and teaching. Regretfully, subject teachers and language teachers do not cooperate frequently. This article is an attempt to investigate, by examining personal experiences of the subject teachers in the University in Belgrade, which linguistic knowledge and skills are the most important for students of non-philological orientation. Modern LSP curriculum should include this aspect of needs analysis, too.*

Keywords: *language for specific purposes, university teaching, subject teachers' experiences, students, foreign language teachers.*

¹ ddjorovi@f.bg.ac.rs

ЯЗЫКОВЫЕ ПОТРЕБНОСТИ СТУДЕНТОВ НЕФИЛОЛОГИЧЕСКОГО ПРОФИЛЯ ИЗ УГЛА ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ПРЕДМЕТНИКОВ

Резюме Термин „язык специальности“ обозначает разновидность общелитературного языка, в которой используются терминологические и другие языковые средства в целях однозначной коммуникации в определенной области науки. Преподавание иностранного языка в университетах считается интегральной частью образования каждого члена академического сообщества. При разработке плана и программы обучения иностранному языку с учетом специальности, необходимо четко сформулировать ожидаемые цели обучения. Опыт преподавателей-предметников в применении знаний по иностранному языку может помочь при определении реальных потребностей студентов и организации более успешного учебного процесса. К сожалению, сотрудничество между преподавателями предметниками и преподавателями иностранных языков на практике не осуществляется. Данная работа является попыткой определения уровня и качества языковых знаний и умений, необходимых студентам нефилологам, на основании исследования опыта преподавателей-предметников Белградского Университета. В современный curriculum языка специальности нужно включить данный аспект анализа потребностей.

Ключевые слова: язык специальности, университетское обучение, опыт преподавателей-предметников, студенты-нефилологи, преподаватели иностранных языков.

Увод

Од својих почетака раних шездесетих година XX века па до данас, основно својство језика струке, које га одваја од језика схваћеног у општем смислу, јесте његова усмереност на сврсисходну и специфичну употребу лингвистичких средстава. Језик струке, дакле, није неки засебан лингвистички систем изолован од општег језика, већ функционални варијетет природног језика, посебан приступ језику (Hutchinson/Waters, 1987:11), језик у функцији струке (Бугарски,1997:205).

Језик струке је комплексан феномен који се може класификовати на основу различитих параметара. Најшире узев, може се посматрати као (а) језик за стручне намене, (б) језик науке и технике и (ц) језик за академске намене (Hutchinson/Waters 1987; Flowerdew/Peacock, 2001). Бројни покушаји дефинисања ове језичке појаве углавном имају заједничко полазиште, изражено у дефиницији Међународне организације за стандардизацију, према којој је „језик струке лингвистички подсистем који се служи терминолошким и другим лингвистичким средствима и тежи недвосмислености комуникације у неком домену“ (ISO 1087: 1990). Иако је акценат најчешће на језику струке као средству професионалне комуникације међу стручњацима, не сме се пренебрегнути ни други важан аспект феномена језика

струке – његова функција преносиоца стручних знања, и то не искључиво међу стручњацима, што је само један од највиших нивоа употребе језика струке, већ исто тако и на нижим нивоима апстракције и стручности ради увођења у науку, учења и усавршавања (Pitch/Draskau, 1985:21).

Кључан елемент за дефинисање теорије и праксе језика струке и један од главних извора њене интердисциплинарности јесте анализа потреба. Још шездесетих година XX века, у складу са тежњом ка систематском креирању курикулума, анализа потреба утемељује се као неопходна фаза у планирању образовних програма уопште, а не само курикулума страног језика. У област учења и наставе страних језика доспева баш захваљујући језику струке и порасту потражње за специјализованим курсевима који би се разликовали од курсева општег језика. Анализа потреба укључује, дакле, прикупљање и коришћење информација о специфичним језичким потребама ученика и чини основно полазиште за креирање курикулума, утврђивање циљева учења и припрему дидактичких материјала. Уобичајено се под „потребама“ у овом контексту подразумевају језичке потребе, тј. потребе за стицањем лингвистичких компетенција, али не смеју се занемарити ни нејезичке потребе ученика (нпр. приступ научној/стручној заједници, интегрисање у нову средину и сл.). Анализа потреба треба да води рачуна о индивидуалним разликама међу ученицима, њиховим стиловима учења, ранијим искуствима и знањима. Посебна сврха учења страног језика, посебни циљеви и потребе ученика, умногоме одређују планирање курса, а тек пошто се утврде и анализирају реалне потребе ученика, приступа се утврђивању садржаја курикулума.

Значајан аспект анализе потреба чине и информације добијене од експерата одговарајућих дисциплина (наставника стручних предмета или стручњака из дате области) који на свој начин интерпретирају циљну ситуацију и улогу страног језика у њој (Dudley-Evans/St.John, 1998), о чему ће више речи бити у наредном одељку.

Значај сарадње наставника језика и наставника стручних предмета

Разматрајући најважније правце проучавања у оквиру језика струке, Полин Робинсон већ крајем осамдесетих година наводи као битан аспект овог поља истраживања сарадњу између језичких стручњака, с једне, и стручњака дисциплинарних области, с друге стране (Робинсон, 1989). Наиме, наставници стручних предмета, као и сви они који се баве датом струком професионално, представљају драгоцен извор информација потребних наставницима језика струке и језичким планерима о свим питањима која се тичу одређене научне/стручне области чији се језик изучава. Једно од првих истраживања у овом правцу описано је у познатој

Селинкеровој студији с краја седамдесетих година XX века (Селинкер, 1979). Селинкер је испитивао у којој мери језички стручњак стварно разуме текст неке друге научне области. Најзначајнији налаз тог истраживања био је да владање морфосинтаксичким и лексичким системом једног језика на високом нивоу не значи аутоматски задовољавајуће разумевање текста струке, уколико се не познаје материја и не поседују одговарајућа претходна знања из те области, која се у тексту подразумевају. Селинкер предлаже могући метод сарадње стручњака одређене области и језичких експерата, како би стручњаци помогли у дефинисању садржаја који ће се изучавати, идентификовању текстуалне организације и реторичких функција текстова те струке. Овај правац истраживања настављен је и током осамдесетих година када се све више говори о различитим нивоима и облицима сарадње наставника језика струке са стручњацима дате области, што се у наставној пракси све више показивало као неопходно.

Видови учешћа стручњака одређених дисциплина у настави и учењу страног језика струке могу бити веома разноврсни (Баррон, 1991: 3):

– *консултативни метод* (наставник стручног предмета у одређеним фазама наставе помаже својим саветима и сугестијама наставнику језика струке и планерима курса око избора стручних садржаја и аутентичних материјала које наставник затим дидактизује; може држати и консултације и помагати у вредновању рада студената);

– *метод сарадње у настави* (наставник страног језика струке и наставници стручних предмета сарађују у свим етапама конципирања и извођења наставе, али не деле учионицу);

– *метод тимске наставе* (наставник страног језика струке и наставници стручних предмета сарађују у потпуности – заједно предају у истој учионици).

Без обзира на степен сарадње, основна сврха ангажовања стручњака различитих профила јесте интегрисани развој академских и лингвистичких компетенција ученика, будући да изучавање једне науке нужно укључује савладавање специфичног епистемолошко-методолошког инструментарија којим се та научна област служи. Да би у оквиру студија будући стручњак стекао основе тог језичког подсистема, планери курсева језика струке и креатори наставних материјала треба да издвоје и дидактизују најтипичније морфосинтаксичке, текстуалне и реторичке одлике језика дате струке. Стручњаци лингвистичког и методичког усмерења нужно су упућени на стручњаке датих дисциплинарних подручја као извор информација о аутентичној језичкој реалности у професионалној комуникацији унутар те научне/стручне заједнице.

Иако се у литератури сарадња језичких и дисциплинарних стручњака одавно разматра, у пракси је она још увек неразвијена, неинституционализована и спорадична. Отуд не чуди што настава језика струке често није координирана, ни садржински ни методолошки, са наставом стручних предмета, већ се изводи као сасвим изолован наставни сегмент студијског програма, без јасне повезаности с осталим предметима.

Језик струке на Универзитету у Београду

Страни језици се код нас на високошколском нивоу изучавају још од оснивања Лицеја и Велике школе. Први језици који су се обавезно изучавали и полагали током студија били су немачки и француски. Након оснивања Универзитета, страни језик престаје да буде обавезан и постаје изборни предмет само на неким студијским групама.

Педесетих година XX века све већи број факултета организује наставу страних језика и то оних које су студенти учили на претходним нивоима школовања. Занимљив је податак да је током међуфакултетске конференције одржане у Загребу 1952. године донет закључак да се страни језик uvede као факултативни предмет (Игњачевић, 2006:188). Факултативна настава појединих језика нуђена је и раније, као на пример на Пољопривредном факултету где је школске 1948/49. године уведена настава енглеског, немачког и француског језика. На Фармацеутском факултету од школске 1952/53. страни језик се изучавао током прве три године студија, а на Саобраћајном факултету од школске 1960/61. године.

Од самог увођења наставе страних језика није постојао консензус око броја часова, дужине трајања и распоређивања језика по годинама студија, те је сваки факултет прилагођавао обим и вид наставе страног језика сопственим потребама. Основни циљ наставе, међутим, на свим факултетима било је учење језика за потребе струке и науке.

Ни почетком XXI века ситуација се у том смислу није много изменила. На факултетима се, бар декларативно, учи језик струке, а не општи језик, али се организација наставе разликује од факултета до факултета. Услед спровођења реформе високог образовања у складу са Болоњским процесом настава страних језика на Универзитету у Београду претрпела је велике промене. Многи факултети ограничили су избор страног језика који се може изучавати сводећи га само на енглески. Запажа се и смањење фонда часова, прелазак на статус изборног предмета или чак укидање на додипломским студијама, што је у супротности са савременим тенденцијама у настави страног језика на нематичним факултетима у региону и у Европи.

Проблем и значај истраживања

Припрема програма страног језика који одговара потребама одређене струке не би требало да представља већи проблем уколико институција може јасно да идентификује и прецизно формулише очекиване циљеве наставе. Међутим, факултети често чине следећа два, међусобно условљена пропуста: поистовећују формулисање циљева наставе и постојање самог предмета *Страни језик* у студијском програму (не узимајући довољно у обзир специфичност овакве наставе језика), а самим тим изостављају озбиљну, институционалну анализу потреба.

Иако је у литератури раширено схватање да су захтеви институције и анализа потреба кључне етапе за планирање и програмирање наставе језика струке, чини се да се овим фазама у изради курикулума недовољно озбиљно приступа. Отуда је могуће да већина наставника стручних предмета на нефилолошким факултетима није довољно упућена у овај проблем мада би њихово укључивање било више него пожељно. Последица овакве ситуације јесте незавидна улога наставника страног језика струке који је најчешће препуштен сам себи у осмишљавању курса, одабиру метода, избору и изради наставног материјала и другим фазама које се тичу планирања наставе за потребе дате струке, у коју сами најчешће нису довољно упућени.

Будући да се претпоставља да су готово сви наставници стручних предмета учили и у свом професионалном животу користе бар један страни језик, основна идеја нашег истраживања била је да се на основу њихових искустава у овој области утврде основе за израду ваљаног курикулума језика струке који би одговарао стварним потребама оних који ће се њим служити. Управо у томе, по нашем мишљењу, и јесте значај овог истраживања.

Циљеви и задаци истраживања

Циљеви истраживања били су да утврдимо какво је лично искуство наставника стручних предмета у учењу и коришћењу страног језика за потребе струке и науке. Задаци истраживања били су да се утврди:

- да ли наставници стручних предмета користе стране језике у академском и професионалном животу (колико језика и у које сврхе)
- да ли су током студија учили страни језик и да ли им је настава користила
- да ли су задовољни нивоом страног језика/страних језика који/е користе
- да ли и на који начин усавршавају своје знање страних језика
- какав је страни језик потребан студентима / будућим стручњацима

- да ли је познавање страног језика значајно за савладавање стручних предмета
- које језичке вештине сматрају значајним у учењу страног језика на студијама
- какво мишљење имају о настави страног језика која се сада изводи на факултетима.

На основу наведених задатака, поставили смо следеће хипотезе:

- Наставници стручних предмета служе се бар једним страним језиком и имају изграђен став о учењу и коришћењу страног језика.
- Наставници стручних предмета претежно су задовољни нивоом знања језика којима се служе.
- Наставници стручних предмета сматрају да студенти треба да користе страни језик превасходно за академске потребе.
- Наставници стручних предмета читање и разумевање текста струке виде као приоритет у односу на остале језичке компетенције.
- Наставници стручних предмета не познају довољно садржаје и облике наставе страних језика на факултетима на којима предају.

Методологија истраживања: узорак и инструмент

Испитивање је обављено током 2009. године на Универзитету у Београду. Анкетирали смо наставнике и сараднике факултета различитих групација. Узорак је чинило 189 наставника и сарадника спремних да учествују у овом истраживању. Учествовало је 33 редовна професора, 35 ванредних професора, 44 доцента и 77 асистената и асистената приправника.

Као инструмент истраживања коришћен је упитник састављен од једног питања отвореног, два питања комбинованог и пет питања затвореног типа. Кроз питања затвореног типа желели смо да утврдимо које стране језике користе наставници стручних предмета и у које сврхе, да ли су током студија и сами пратили наставу страног језика и колико им је она користила, као и да ли су задовољни нивоом познавања језика. Такође, занимало нас је какво је њихово мишљење о улози страног језика у студијским програмима њихових студената и које језичке вештине сматрају најзначајнијим. Питања комбинованог типа односе се на начине усавршавања страног језика наставника стручних предмета и на ниво знања језика који они очекују од својих студената. У отвореном питању наставници су могли да изнесу своје мишљење о учењу страних језика на универзитетском нивоу и извођењу наставе овог предмета на својим факултетима.

Резултати истраживања и тумачење добијених резултата

У истраживању смо пошли од личног искуства наставника стручних предмета у употреби страних језика. У професионалном смислу, испитаници у највећем броју (70,4%) страни језик, и то први², користе рецептивно: за праћење стручне литературе или усмених излагања на научним/стручним скуповима. Употреба језика кроз писану и усмену продукцију је мање заступљена: 53,9% испитаника пише радове и саопштава их на научним/стручним скуповима на страном језику. Део испитаника (21,2%) страни језик повремено користи и за обављање редовних и повремених професионалних активности (извођење наставе, одржавање предавања по позиву). Наставници се, наравно, служе страним језиком и у различитим видовима комуникације која није везана за струку (55,5%). На основу добијених резултата очигледно је да је код наших испитаника други страни језик далеко мање заступљен у професионалној комуникацији. Само 9,5% наставника чита и може да прати излагања, 4,8% пише и излаже, а 2,6% у стању је да изводи наставу на другом страном језику. Налази истраживања потврђују нашу хипотезу да се наставници стручних предмета редовно служе бар једним страним језиком. Иако више од половине испитаника повремено пише и излаже на првом страном језику, далеко је већи број оних који стране језике користе пасивно, пре свега за праћење савремених токова и најновијих достигнућа у за њих релевантним дисциплинама. Кад је о другом страном језику реч, резултати показују да већина испитаника не сагледава довољно значај познавања два или више страних језика, већ сматра да све своје потребе може да оствари познавањем само једног и то најчешће енглеског. Можемо претпоставити да узроке оваквог стања пре свега треба тражити у социолошким, економским и политичким околностима, а не у сфери лингвистике и дидактике страних језика.

Да бисмо потпуније сагледали развој њиховог односа према учењу страних језика, желели смо да сазнамо и какво је било њихово искуство у учењу страног језика током студија. Наставници стручних предмета су током својих студија похађали наставу страних језика (84,7%). Сматрају да им је та настава била: веома корисна (37,6%), делимично корисна (32,3%) или им није користила уопште (14,8%). Налази показују да је већина испитаника пратила наставу страних језика током студија без обзира да ли је она била обавезна или факултативна. Овај податак указује на постојање почетне мотивације за учење страних језика код ових испитаника. Међутим, о корисности те наставе не изјашњавају се на исти начин. Будући да је овде реч, пре свега, о субјективном доживљају, тешко је утврдити прецизне разлоге

² Под првим страним језиком подразумевали смо онај језик којим се испитаници, по сопственим речима, највише служе.

делимичног или потпуног незадовољства наставника, што и није био циљ овог рада. Нас је занимало да утврдимо како лично искуство утиче на однос према настави страног језика која се у овом тренутку одвија на факултетима где су запослени и значају учења језика за садашње студенте.

Следећи сегмент истраживања такође се односио на субјективну процену задовољства познавањем страних језика. Резултати истраживања показују да су испитаници у великој мери задовољни нивоом познавања првог страног језика који користе (у потпуности: 51,3%; делимично: 42,3%) док је знатно мање оних који су у потпуности задовољни познавањем другог страног језика (11,1%). Упадљива је разлика у незадовољству нивоом знања првог и другог страног језика (6,3% према 26,4%). Веома мали проценат наставника незадовољних нивоом знања првог страног језика вероватно је последица прагматичног приступа овом питању: наставници су задовољни, у потпуности или делимично, знањем страног језика у оној мери у којој он задовољава њихове професионалне потребе (наставник је нпр. задовољан познавањем језика чак иако га не користи подједнако за писање, читање и говор уколико са тим знањем успева да испуни своје професионалне задатке). Кад је о другом страном језику реч, резултати су очекивани будући да се тим језиком испитаници далеко ређе служе.

И поред тога што су углавном задовољни нивоом владања страним језиком, већина испитаника (83,6%) и даље се усавршава на различите начине: пре свега сталним праћењем стручне литературе, повременим извођењем наставе на страном језику и кроз контакте са колегама из иностранства. Многи испитаници тврде да повремено похађају курсеве страних језика, узимају приватне часове, самостално обнављају своја знања уз помоћ медија, рачунара или посећују курсеве језика на факултету на којем су запослени. Неки испитаници одржавају ниво знања језика употребом језика приликом путовања, неки превођењем, а неки читањем белетристике. Овакви резултати истраживања сведоче о генерално позитивном ставу испитаника према континуираном учењу страних језика за потребе струке и шире током читавог живота. Овим налазима још једном се потврђује значај учења страних језика као интегралног дела образовања сваког стручњака/научника данашњице.

Следећи ниво испитивања ставова наставника стручних предмета односио се на виђење значаја и сврхе предмета *Страни језик* за данашње студенте. Као што смо и очекивали, већина испитаника сматра да страни језик треба да студенте оспособи за примену језика у академском миљеу и то за коришћење литературе (85,7%); за напредовање на академској лествици (83,1%); за учешће на научним/стручним скуповима (48,7%); за писање на страном језику (41,3%). Наставници стручних предмета не занемарују

ни значај коришћења страног језика струке за професионалне потребе изван академског миљеа (48,7%). Релативно мали број испитаника сматра да је учење страног језика на студијама прилика да се усаврши језик који се раније учио (20,6%) или да се научи још један страни језик (16,4%), што нам показује да су испитаници свесни да се сврхе учења језика на факултету и учења језика изван универзитетске средине разликују.

Од изузетног значаја за ово истраживање било је да се утврди да ли испитаници и у ком проценту очекују од својих студената познавање страних језика за праћење стручних предмета. Највећи број испитаника (67%) сматра да је неопходно познавање страног језика (махом енглеског, ретко неког другог). Већина испитаника очекује да студенти владају језиком на „средњем” нивоу, за потребе коришћења стручне литературе (писање семинарских и дипломских радова, припрема испита), ређе на „основном” или „високом” нивоу³. Из добијених одговора сазнајемо да велики број наставника знање језика струке и даље поистовећује са познавањем стручне терминологије. Веома мали број њих помиње усмено изражавање и писање на страном језику. Известан број наставника тврди да би од студената захтевали да више користе страни језик током студија, али да искуство показује да многи за то нису оспособљени. Чак и наставници за чије предмете није неопходно знање страног језика сматрају да би оно било пожељно и да ће бити све потребније у будућности. Занимљиво је да неки наставници током извођења наставе на свом предмету студентима задају преводе стручних текстова које сами, без сарадње са наставницима страних језика, вреднују са циљем да утврде колико студенти познају стручну терминологију. На основу добијених резултата закључујемо да, с једне стране, наставници стручних предмета интуитивно увиђају неопходност учења страног језика струке, али да, с друге стране, нису довољно упућени у комплексност овог језичког феномена. Њихово виђење нивоа знања, одређених језичких елемената и приступа употреби језика показује традиционалистичко, данас већ превазиђено схватање учења језика, праћено свођењем језичких знања на стручну терминологију, а пренебрегавањем комуникативних и прагматичких језичких вештина.

Када је реч о значају појединих језичких вештина за коришћење страног језика на студијама, испитаници најзначајнијим сматрају оспособљавање студената за читање и разумевање писаног текста (85,7%) и разумевање говора (66,1%). Мање значајним сматрају учешће у усменој комуникацији (46,5%) и усмено излагање (41,2%). Занимљиво је да се значај вештине писања различито доживљава код различитих група испитаника (редовни професори: 42,4%, ванредни професори: 51,4%, доценти: 36,3%,

³ Ове термине користили су испитаници.

асистенти: 32,4%). Поставља се питање да ли на овакав резултат утиче групација факултета са којих су испитаници или досадашње академско и професионално искуство испитаника. Познато је, наиме, да наставници из групације друштвено-хуманистичких наука објављују мање научних и стручних радова у иностраним часописима него њихове колеге из неких других групација. С друге стране, могуће је да млађе колеге још увек нису довољно свесне значаја усавршавања писане продукције за потребе израде научних и стручних радова на страном језику.

На крају упитника наставницима је остављена могућност да изнесу мишљење о учењу страних језика на универзитетском нивоу и извођењу наставе овог предмета на својим факултетима. На тај начин добили смо још бољи увид у однос наставника стручних предмета према учењу, настави и улози страног језика струке на основу њихових искустава.

Кад је реч о укључивању наставника стручних предмета у планирање и програмирање наставе страних језика на универзитетском нивоу, на основу добијених одговора увиђа се њихова спремност и отвореност ка сарадњи са наставницима страних језика. Неки од њих су, на пример, имали конкретне предлоге: да студенти понекад израђују радове на страном језику за неки стручни предмет, да повремено полажу делове испита на страном језику, да наставници стручних предмета учествују у одабиру стручних текстова за обраду током наставе.

На основу сопствених искустава у учењу и коришћењу страних језика, наставници су сугерисали да страни језик треба изучавати не само током основних студија, већ и на мастер и докторским студијама, као и да је потребно увести учење два страна језика. Ова друга сугестија може се довести у везу с њиховом тврдњом да често нису задовољни нивоом познавања и степеном коришћења другог страног језика. Неки наставници чак предлажу да треба размислити о извођењу дела наставе на страном језику.

Неки од коментара односили су се и на начин извођења наставе страних језика на универзитету. Кроз сопствено искуство праћења наставе у превеликим, по нивоу знања хетерогеним групама, где се настава нужно изводи *ex catheadra*, наставници закључују да је потребно ангажовати већи број наставника страног језика и смањити број полазника по групама. Као решење предлаже се тестирање студената приликом уписа на факултет и формирање група по нивоима знања, а не по годинама студија. Сматрају да би за студенте било мотивишуће да учествују на студентским скуповима, конгресима или разменама, што би уједно био и вид задовољавања њихових стручних и професионалних потреба уз помоћ страног језика.

Занимљив је био предлог да се покрене иницијатива за озбиљну и систематску студију којом би се утврдило у којој мери наставни и научни

кадар стварно користи страни језик за потребе струке и науке како би и тај елемент ушао у вредновање резултата њиховог рада. Многи осећају потребу да знање страних језика обнове и унапреде, па смо се сусрели и с предлогом увођења неког облика наставе страних језика за наставно особље.

Закључно разматрање

Однос наставника стручних предмета према страном језику заснива се на личном искуству у усвајању језичких знања током читавог школовања, нарочито на универзитету, али и по завршеним студијама. Добијени резултати показују изузетно позитиван однос испитаника према страном језику струке, што је вероватно последица чињенице да су у истраживању прихватили да учествују они наставници који имају позитиван став према учењу страних језика уопште, а чије научно опредељење није у ближој вези с изучавањем језика.

Истраживање је показало да је већина испитаних наставника током студија пратила наставу страног језика и данас је сматра корисном основом за обављање научног рада. Готово сви се слажу да је потребно стално усавршавање у овом домену, будући да је учење страног језика процес који траје током читавог живота.

У свом професионалном животу наставници страни језик најчешће користе за праћење стручне литературе, а далеко мање за усмену комуникацију. Сматрају да је за студенте најважније да стекну вештину разумевања прочитаног да би се што пре укључили у међународну академску заједницу. Истраживање је показало да наставници стручних предмета од студената очекују да се језиком служе на сличан начин на који га и сами користе. Самим тим потврђена је неопходност учења страног језика који је саставни елемент образовања сваког будућег научника и стручњака.

Подробна анализа језичких потреба студената нефилолошких факултета мора узети у обзир и мишљење наставника стручних предмета који већ у пракси користе знања страних језика. И овим истраживањем још једном је потврђено да је сарадња наставника страног језика струке са наставницима стручних предмета предуслов за креирање савремених, флексибилнијих курикулума. То би били курикулуми отвореног типа у којима би сви учесници наставног процеса (студенти, наставници страног језика струке и наставници стручних предмета) доприносили, свако у свом домену, разноврсности, функционалности и актуелности наставних садржаја.

Литература

- Barron, C. (1991): Material thoughts. ESP and culture, *English for Specific Purposes*, Vol. 10, No. 3, pp. 173-187.
- Бугарски, Р.(1997): *Језик у контексту*, Београд: Чигоја.
- Dudley-Evans, A. /M.J. St. John (1998): *Developments in English for Specific Purposes. A Multi-disciplinary approach*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Flowerdew, J./M. Peacock (2001): *Research Perspectives on English for Academic Purposes*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hutchinson, T./A.Waters (1987): *English for Specific Purposes: A Learning-centred Approach*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Игњачевић, А. (2006): *Енглески језик у Србији*, Београд: Филолошки факултет.
- ISO 1087: 1990 (E/F) *Terminologie. Vocabulaire. Norme internationale*. Genève: ISO.
- Pitch, H./J. Draskau (1985): *Terminology. An introduction*. University of Surrey: Guildford.
- Robinson, P. (1989): An overview of English for specific purposes, In H. Coleman (Ed.) *Working with Language: a Multidisciplinary Consideration of Language Use in Work Contexts* (pp. 395-427). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Selinker, L. (1979): *On the use of informants in discourse analysis and Language for specialized purposes*, IRAL, Vol. XVII No. 3, 189-215.

Подаци о ауторима:

Др Данијела Ђоровић, Филозофски факултет,
Универзитет у Београду, Чика Љубина 18, 11000 Београд
E-mail: ddjorovi@f.bg.ac.rs

Мр Милица Мирић, Фармацеутски Факултет, Универзитет у Београду
Војводе Степе 450, 11000 Београд
E-mail: mmiric@pharmacy.bg.ac.rs